

УДК 378.091.33: [355.23:356.13] (043.3)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-91-4-243-253>

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

С. П. Шумовецька

ORCID 0000-0001-5419-1576

У статті висвітлено методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам військового навчального закладу щодо формування у майбутніх офіцерів-прикордонників професійної культури. Детально розкрито особливості концепції і технології формування професійної культури та висвітлено основні напрями педагогічного впливу протягом чотирьох етапів: етапу ознайомлення, становлення, актуалізації та індивідуалізації.

Запропоновано на першому етапі звертати увагу на розвиток у майбутніх офіцерів-прикордонників мотивації до вивчення професійної культури, ознайомлювати їх з цінностями прикордонної служби та місією прикордонника, розвивати комунікативні уміння, необхідні для професійної комунікації з громадянами у пунктах пропуску через державний кордон. Відповідно до концепції на другому етапі рекомендовано розширювати кругозір курсантів, ознайомлювати їх з інтелектуальною історією України, забезпечити прилучення до європейських цінностей прикордонної служби, вдосконалювати навички міжособистісної взаємодії. Важливими напрямками роботи на третьому етапі визначено формування у курсантів навичок роботи з інформацією та протидії ворожій пропаганді, стимулювання пізнавальної активності засобами проблемних методів, інтенсифікацію інтелектуальної діяльності з використанням можливостей інформаційних технологій. На четвертому етапі рекомендовано ознайомити курсантів з історичними засадами прикордонної безпеки, формувати у них навички самостійного здобування професійних знань на основі проектних методів, поглиблювати за допомогою дослідницьких методів знання з проблематики лідерства та управління прикордонним підрозділом. Ці заходи допоможуть розвивати у курсантів здатності до ефективного виконання складних завдань професійної діяльності, вміння нестандартно мислити, що необхідно для їх практичної діяльності та адекватного реагування на ймовірні виклики та загрози прикордонній безпеці.

Ключові слова: професійна культура, офіцер-прикордонник, методичні рекомендації, концепція, технологія, педагогічні умови.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Важливість дослідження проблематики професійної культури обумовлена її значенням для підвищення ефективності професійної діяльності фахівців. Професійна культура офіцера-прикордонника характеризує певний спосіб його професійної діяльності, є сукупністю світоглядних установок, цінностей, норм, професійно значущих якостей, а також ступінь їх освоєння, що дозволяє ефективно виконувати завдання з охорони та захисту державного кордону. Професійна культура як якісна характеристика професійної діяльності офіцера-прикордонника передбачає історично сформовані й перевірені часом стандарти, способи виконання професійних завдань, виконання завдань професійної діяльності на високому рівні, оптимальні способи та досягнення максимального результату.

Відповідно до вимог нормативно-правових документів, зокрема Законів України «Про державний кордон», «Про Державну прикордонну службу, Статуту Державної прикордонної служби з охорони державного кордону, Кодексу поведінки працівників, до функціональних обов'язків яких належить здійснення управління кордонами та ін., професійна культура представника прикордонного відомства ґрунтується на його готовності самовіддано служити Українському народові, зобов'язанні діяти в інтересах держави та відстоювати національні інтереси, професійному, сумлінному виконанні службових обов'язків згідно з Конституцією України, дотриманні принципів соціальної справедливості, визнанні пріоритету прав людини і громадянина та передбачає здатність діяти соціально відповідально та свідомо на засадах патріотизму і державності, оперативно приймати обґрунтовані рішення щодо управління діяльністю прикордонного підрозділу в службовій та соціально-побутовій сферах, організації інформаційного забезпечення виконання оперативно-службових завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Концептуальні положення теорії та практики формування професійної культури офіцерів відображено у працях В. Зеленого, С. Сливки та В. Ягупова. Окремі аспекти формування професійної культури особистості розглядають у своїх дослідженнях І. Балицький, А. Галімов, О. Діденко, Ю. Івашков, Д. Іщенко, В. Мірошніченко, С. Морозов, І. Почечалін, О. Сафін, Т. Щеголева та ін. Дослідники вказують на важливість сформованості професійної культури

особистості, яка дозволяє фахівцю відповідально та ефективно виконувати завдання професійної діяльності, обирати оптимальні способи та методи роботи, відчутти свою значущість як в професії, так і в інших сферах життя, цілеспрямовано вдосконалювати себе та бачити «горизонти акме», а не тільки перспективи кар'єрного росту.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. На сьогодні немає комплексного дослідження основних засад формування у майбутніх офіцерів-прикордонників професійної культури: не обґрунтовано концепції і педагогічні умови формування цієї значущої здатності та немає науково-методичного забезпечення формування професійної культури майбутнього офіцера-прикордонника у військовому навчальному закладі з урахуванням нових викликів національної та прикордонної безпеці.

Метою статті є висвітлення методичних рекомендацій щодо формування у майбутніх офіцерів-прикордонників професійної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Дослідження теоретичних та методичних основ формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників засвідчило, що освітній процес вищого військового навчального закладу має значні резерви щодо підвищення результативності професійної підготовки майбутніх захисників кордону та формування їх професійної культури. Дослідження теоретичних та методичних засад формування професійної культури офіцера-прикордонника дозволило визначити, що для формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у вищому військовому навчальному закладі важливо враховувати основні положення концепції формування професійно важливої особистісної характеристики, що розкриває визначальні засади формування цього педагогічного феномену в системі професійної підготовки. Методологічний рівень концепції визначає необхідність формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах системного, діяльнісного, культурологічного, особистісно орієнтованого, аксіологічного, компетентнісного і контекстного підходів, а також принципів фундаментальності, науковості, системності та послідовності, єдності теорії і практики, зв'язку навчання з життям, виховного значення навчання, єдності національного та загальнолюдського, національної свідомості, а також акмеологічного принципу, принципів культуровідповідності, професійної спрямованості, креативності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та ін. У комплексному поєднанні ці підходи забезпечують належне формування у майбутніх офіцерів-

прикордонників усіх складових професійної культури, необхідних для ефективного виконання завдань з охорони державного кордону.

Теоретичний рівень концепції ґрунтується на основних положеннях філософських теорій культури (В. Біблер, М. Каган, Л. Коган, С. Кримський, П. Попович та ін.), теорій культурних основ націй (Б. Андерсон, Г. Ващенко, Дж. Гатчінсон, М. Драгоманов, М. Грох, К. Дойч, Е. Сміт, І. Франко та ін.), теорії історичної освіти (С. Ганаба, О. Пометун та ін.), теорії комунікативної філософії (К.-О. Апель, Ю. Габермас, М. Бубер, В. Біблер та ін.), теорій міжособистісної комунікації (Л. Бацевич, В. Манакін, Л. Орбан-Лембрик, О. Яшенкова та ін.), теорій активного навчання (Н. Волкова, С. Сисоєва, Н. Волкова, О. Сидоренко, Ю. Сурміна), що розкривають онтологічні характеристики професійної культури, значення культурного ресурсу, колективних спогадів на становлення нації, важливості діалогічних методів навчання для формування професійної культури.

У дослідженні також ураховано, що результативність процесу формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників залежить від спеціально організованого навчання, зокрема впровадження необхідних педагогічних умов. З огляду на це технологічний рівень концепції враховує положення методологічного та теоретичного рівнів і розкриває технологію формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників – поетапне впровадження педагогічних умов, а також необхідного змісту, форм і методів формування професійної культури, моніторингу ефективності цього процесу.

Технологія формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у військовому навчальному закладі – це сукупність прийомів, способів педагогічних дій і засобів, що визначають організацію інноваційної діяльності, цільову орієнтацію освітнього процесу, специфіку взаємодії педагога і суб'єктів. Концептуальною основою технології формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у вищому військовому навчальному закладі є положення про можливість формування зазначеної особистісної властивості через вплив на цільовий, змістовий, діяльнісний, результативний та ресурсний компоненти педагогічного процесу впродовж чотирьох етапів: етапу ознайомлення, етапу становлення, етапу актуалізації та етапу індивідуалізації.

На першому етапі – етапі ознайомлення (1 курс) важливе значення має ознайомлення курсантів із сутністю професійної культури, значенням професії офіцера-прикордонника для суспільства. Зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Історія України та української культури» та «Українська мова за професійним спрямуванням» слід

посилити увагу на мотивацію майбутніх офіцерів-прикордонників до вивчення проблематики професійної культури. Для цього слід передбачити ознайомлення курсантів із значенням професії прикордонника в історії України та в сучасній системі національної безпеки, суспільною значущістю діяльності прикордонного відомства, розуміння місії прикордонника. *Це допоможе майбутнім захисникам кордонів ідентифікувати себе з певною професійною моделлю, усвідомити свій ціннісний життєвий і простір, побачити його зв'язок з обраною професією.*

Для формування професійної культури офіцера-прикордонника необхідно організувати спеціальний факультатив «Професійна культура офіцера-прикордонника: історія і сучасність», зокрема його перший модуль «Професійна культура офіцера-прикордонника: історія, традиції, цінності». Важливе значення для формування професійної культури мають такі теми факультативу, як становлення прикордонної служби в Україні (тема № 2), специфіка організації прикордонної служби Польсько-Литовської доби (тема № 3), охорона прикордоння лицарством Запорозьким та його етос (тема № 4), професійну культуру захисників кордону доби Визвольних змагань 1917–1920 рр. (тема № 5) та вояків УПА (тема № 6). Зважаючи на слова В. Сухомлинського (1976) про зв'язок «патріотизму як діяльної спрямованості свідомості, волі, почуттів, як єдності думки і діла з освіченістю, етичною, естетичною, емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею» (с. 131), викладачі у змісті навчального матеріалу повинні звертати увагу на найважливіші цінності професійної діяльності захисника Батьківщини в наш час, основні виміри ідентичності захисника України.

Під час викладання навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» і для підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної комунікації з громадянами у пунктах пропуску через державний кордон необхідно використовувати діалогічні методи. З урахуванням значення комунікативного компонента професійної культури офіцера-прикордонника для розвитку навичок професійної взаємодії та комунікації майбутніх офіцерів-прикордонників викладачі повинні звертати увагу на значення діалогічних форм взаємодії, уміння вести діалог для розуміння один одного, врахування думки інших людей, узгоджувати зусилля для досягнення спільних цілей.

На другому етапі – етапі становлення (II курс) – важливо передбачити формування основ професійної культури, насамперед через вивчення під час спеціального факультативу «Культура офіцера-прикордонника: історія і сучасність» другого модуля «Професійна культура офіцера-прикордонника: ідеологія та світогляд». У цьому випадку необхідно врахувати значення для

формування професійної культури вивчення майбутніми офіцерами-прикордонниками історії української суспільно-політичної та художньої думки, що, за визначенням С. Кримського (2009), дозволяє переносити цінності та досвід минулого в буття людини, у смисл її життєдіяльності (с. 16). Для прилучення до культурних цінностей викладачі повинні допомогти курсантам освоїти багату спадщину української суспільно-політичної думки, необхідної для становлення їх світогляду – основи професійної культури.

Окрім цього, відповідно до програми спецкурсу слід приділити значну увагу потенціалу вивчення літератури для формування цілісної, інтелектуально багатой особистості захисника кордонів. Йдеться про необхідність вивчення сучасної української історико-патріотичної та мілітарної літератури, насамперед творів В. Шкляра («Чорний ворон»), А. Кокотюхи («Червоний»), Ю. Горліса-Горського («Холодний яр»), а також творів про російсько-українську війну 2014–2018 рр. (публіцистики і репортажно-документальної прози, військової мемуаристики, історій про військових Збройних сил України). Курсанти повинні зробити висновок, що, за С. Поліщук (2016), сучасні письменники, які беруться за відтворення окремих героїчних сторінок українського руху, створюють такий образ історії, котрий може слугувати основою для сучасної ідентичності – з власними героями, битвами, перемогами та культами (с. 80).

Далі на цьому етапі через «діалог культур» слід передбачити прилучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби. Зокрема, під час викладання навчальної дисципліни «Соціологія. Етика. Естетика. Релігієзнавство» слід урахувувати, що людина з обмеженим світоглядом та знанням не зможе забезпечити здійснення ефективної комунікації чи управлінського пливу. Саме тому акцент необхідно робити на пізнанні курсантами, за В. Біблером (2018), суспільно-значущих ідеалів і цінностей різних історичних епох, що необхідно для формування майбутніх офіцерів-прикордонників як людей культури – людей з діалогічним мисленням (с. 6). Через пізнання способу життя, ідеалів, цілей, світоглядних установок, у яких конкретизуються цінності культури народів та епох, курсанти повинні засвоювати соціокультурні моделі, необхідні для особистісного та професійного становлення і зростання. Під час дискусій курсанти на основі пізнання соціокультурних моделей життєдіяльності людини різних культур повинні здійснювати спільний пошук цінностей і норм, досліджуючи їх у специфічних видах професійної діяльності прикордонника.

На етапі актуалізації (III курс) слід звернути увагу на формування у майбутніх офіцерів-прикордонників знань та умінь – складових

інформаційної безпеки. Одним із напрямів роботи має бути проведення третього модуля спеціального факультативу «Пропаганда і комунікативні війни: історія і сучасність». Під час цього модуля курсанти повинні вивчати історію воєнних пропагандистських кампаній, особливості інформаційної політики на початку XXI ст., специфіку інформаційної складової гібридної війни Росії проти України. Предметом уваги мають бути також теоретичні та практичні проблеми забезпечення комунікативної та інформаційної безпеки України, шляхи використання в практиці виховання персоналу відомостей про інформаційну політику та сучасні пропагандистські кампанії.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Політичні та економічні системи» доцільно пропонувати проблемні ситуації у вигляді різноманітних професійних завдань, що потребують з'ясування причин та наслідків подій, узагальнення, систематизації чи спростування. У такому випадку курсанти більш інтенсивно опановуватимуть професійні знання. За допомогою проблемного навчання доцільно створювати умови для самостійного прийняття рішення, порівняння різних поведінкових варіантів, зміни орієнтації в навчанні від отримування до здобування знань, від пасивного споживання до активного аналізу, формування таких особистісних якостей, як самостійність, наполегливість, цілеспрямованість та ін., що необхідно для формування здатності до самостійних висновків, уміння застосовувати теоретичні положення до реального життя, для успішного подолання існуючих і майбутніх проблем, труднощів майбутнього професійного життя.

На четвертому етапі – етапі індивідуалізації (IV курс) – під час викладання навчальних дисциплін «Морально-психологічне забезпечення», «Педагогіка та психологія» важливе значення має використання методу проектів. Для виконання таких проектів курсанти повинні здобувати й аналізувати інформацію про об'єкт, узагальнювати проблему. Під час спільної навчально-пізнавальної, дослідницької та творчої діяльності з використанням схожих методів та способів діяльності курсанти повинні вивчити, зокрема, можливості щодо специфіки розробки плану діяльності прикордонного підрозділу з гуманітарної підготовки, визначення алгоритму роботи заступника начальника відділу прикордонної служби з вивчення персоналу, моніторингу якості професійної підготовки, розроблення плану занять з гуманітарної підготовки для ознайомлення персоналу з вимогами Кодексу поведінки працівників, до функціональних обов'язків яких належить здійснення управління кордонами та ін.

Широко слід задіяти потенціал дослідницьких методів для вивчення проблематики лідерства та управління прикордонним підрозділом. Під час

викладання навчальних дисциплін «Морально-психологічне забезпечення», «Педагогіка та психологія», «Основи управління» курсантам слід пропонувати різні дослідницькі завдання, що стосуються їх майбутньої професійної діяльності. Зокрема, під час вивчення зазначених навчальних дисциплін курсанти повинні дослідити проблематику лідерства, на кшталт: «Лідерство – душа армії (А. Зелінський)», «Військове лідерство як прийняття рішень», «Військове лідерство в умовах стресу», «Лідерство в умовах динамічної війни», «Військове лідерство і відповідальність», «Цінності військового лідерства», «Лідерство і нова українська військова культура», «Лідерство і шлях української армії до перемоги» та ін. Важливими також мають бути дослідження щодо лідерського потенціалу офіцера-прикордонника, лідерства в системі охорони кордону, характеристики офіцера як лідера прикордонного підрозділу, специфіки формування лідерських якостей офіцера-прикордонника, психологічних основ виховання лідера. Курсанти повинні зробити висновок, що для того щоб приймати правильні та вчасні рішення у динамічній війні, важливе значення має не тільки відвага, але й, за А. Зелінським (2018), постійний фізичний, емоційний та інтелектуальний розвиток на основі цінностей (с. 4).

Для формування професійної культури необхідно також використовувати потенціал навчально-творчих завдань для розвитку в майбутніх офіцерів-прикордонників творчого мислення. Така робота допоможе розвивати у курсантів уміння нестандартно мислити, що необхідно для їх практичної діяльності та адекватного реагування на ймовірні виклики та можливі загрози. Виконання творчих завдань є прикладом активної і творчої військової освіти, найкращою підготовкою до ситуації двозначності й невизначеності, яка може виникнути під час виконання службових (управлінських, організаційних, навчальних, дисциплінарних, виховних, екстремальних та ін.) завдань з охорони кордону.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Серед педагогічних резервів освітнього процесу щодо формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у вищому військовому навчальному закладі слід вказати на важливість цілеспрямованого впливу на всі складові системи формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників. Важливе значення має формування мотивації до вивчення професійної культури офіцера-прикордонника, ознайомлення курсантів з цінностями прикордонної служби та місією прикордонника, розвиток у них комунікативних умінь, необхідних для професійної комунікації з громадянами у пунктах пропуску через державний кордон;

розширення кругозору курсантів, ознайомлення їх з інтелектуальною історією України; прилучення до європейських цінностей прикордонної служби; стимулювання пізнавальної активності курсантів засобами проблемних методів; ознайомлення курсантів з історичними засадами прикордонної безпеки; формування у курсантів навичок самостійного здобування професійних знань на основі проектних методів; поглиблення знань з проблематики лідерства та управління прикордонним підрозділом за допомогою дослідницьких методів; розвиток професійного творчого мислення за рахунок потенціалу професійних навчально-творчих завдань.

Перспективами подальших наукових розвідок є дослідження потенціалу гуманітарних дисциплін для формування професійної ідентичності майбутніх офіцерів-прикордонників.

Література

1. Біблер В. С. Культура. Діалог культур. Київ : Дух і літера, 2018. 368 с.
2. Кримський С. Б. Ранкові роздуми: зб. ст. / худож. оформ. О. Білецького. Київ : Майстерня Білецьких, 2009. 120 с.
3. Поліщук С. Реактивність літератури. Київ : Академвидав, 2016. 192 с.
4. Рогачук Д. Капелан Андрій Зелінський : Ми живемо в час, коли в серці кожного українця має народитися воїн. URL : <https://vybory.pravda.com.ua/articles/2018/10/31/7149775/> (дата звернення : 01.09.2019).
5. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. *Вибрані твори : в 5 т.* Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. 654 с.

References

1. Bibler, V. S. (2018). *Kultura. Dialoh kultur [Culture. Dialogue of cultures]*. Kyiv: Dukh i litera (ukr).
2. Krymskyi, S. B. (2009). *Rankovi rozдумы [Morning Reflections]: zb. st.* Kyiv: Maisternia Biletskykh (ukr).
3. Polishchuk, S. (2016). *Reaktyvnist literatury [Reactivity of literature]*. Kyiv: Akademvydav (ukr).
4. Rohachuk, D. *Kapelan Andrii Zelinskyi: My zhyvemo v chas, koly v sertsii kozhnoho ukrainsia maie narodytysia voin [Chaplain Andriy Zelinsky: We Live at the Time When a Fighter Should Be Born in the Heart of Every Ukrainian]*. Retrieved from <https://vybory.pravda.com.ua/articles/2018/10/31/7149775/> (date of appeal: 01.09.2019). (ukr).
5. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoї osobystosti [Problems of Well-Developed Personality's Education]*. *Vybrani tvory: in 5 vol. (Vol. 1)*. Kyiv: Radianska shkola (ukr).

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ У БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ПОГРАНИЧНИКОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ

С. П. Шумовецкая

В статье освещены методические рекомендации научно-педагогическим работникам военного учебного заведения по формированию у будущих офицеров-пограничников профессиональной культуры. Подробно раскрыты особенности концепции и технологии формирования профессиональной культуры, основные направления педагогического влияния в течение четырех этапов: этапа ознакомления, становления, актуализации и индивидуализации.

Предложено на первом этапе обращать внимание на развитие у будущих офицеров-пограничников мотивации к изучению профессиональной культуры, знакомить их с ценностями пограничной службы и миссией пограничника, развивать коммуникативные умения, необходимые для профессиональной коммуникации с гражданами в пунктах пропуска через государственную границу. Согласно концепции, на втором этапе рекомендуется расширять кругозор курсантов, знакомить их с интеллектуальной историей Украины, обеспечить приобщение к европейским ценностям пограничной службы, совершенствовать навыки межличностного общения. Важными направлениями работы на третьем этапе определено формирование у курсантов навыков работы с информацией и противодействия пропаганде, стимулирование познавательной активности средствами проблемных методов, интенсификацию интеллектуальной деятельности с использованием возможностей информационных технологий. На четвертом этапе рекомендуется ознакомить курсантов с историческими принципами пограничной безопасности, формировать у них навыки самостоятельного получения профессиональных знаний на основе проектных методов, углублять знания с помощью исследовательских методов по проблематике лидерства и управления пограничным подразделением. Эти меры помогут развивать у курсантов способности к эффективному выполнению сложных задач профессиональной деятельности, умения нестандартно мыслить, что необходимо для их практической деятельности и адекватного реагирования на возможные вызовы и угрозы пограничной безопасности.

Ключевые слова: профессиональная культура, офицер-пограничник, методические рекомендации, концепция, технология, педагогические условия.

METHODICAL RECOMMENDATIONS FOR FUTURE BORDER GUARD OFFICERS' PROFESSIONAL CULTURE FORMATION

S. P. Shumovetska

Methodical recommendations for scientific and pedagogical workers of the military institution of higher education on formation of future border guard officers' professional culture are made clear in the article. The peculiarities of the technology of future border

guard officers' professional culture formation are described in detail and the main directions of pedagogical influence are revealed during the four stages: acquaintance, formation, actualization and individualization.

On the first stage, it is offered to pay attention to the development of future border guard officers' motivation to study professional culture, to familiarize cadets with the values of the border service and the border guards' mission, to develop cadets' communicative skills needed for their professional communication with citizens at the state border crossing points. According to the concept on the second stage, it is recommended to broaden the cadets' outlook, to familiarize them with the intellectual history of Ukraine, to involve the future border guards into sharing the European values of the border service, to improve future border guard officers' interpersonal communication skills by means of a problem-based communication training. On the third stage the important areas of work are the formation of cadets' skills in dealing with information and counteracting hostile propaganda, stimulation of cadets' cognitive activity by means of problem-based methods, intensification of cadets' intellectual activity using information technology capabilities. On the fourth stage, it is recommended to familiarize cadets with the historical fundamentals of border security, to develop cadets' skills of independent acquisition of professional knowledge on the principle of project-based methods, to deepen their knowledge of leadership and border management through research methods, to develop professional creative thinking. It is proved that the suggested measures will help develop cadets' ability to effectively perform complex tasks of their professional activity, the ability to think outside the box, which is necessary for their practical activity and relevant respond to the potential challenges and possible threats to border security.

Keywords: *Professional culture, border guard officer, methodical recommendations, concept, technology, pedagogical conditions.*

Шумовецька Світлана Павлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби ім. Богдана Хмельницького (м. Хмельницький, Україна). E-mail: sv_shumovetska@ukr.net

Shumovetska Svitlana Pavlivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Pedagogy and Socio-Economic Disciplines of the Bohdan Khmelnytsky National Academy of State Border Guard Service (Khmelnyskyi, Ukraine). Email: sv_shumovetska@ukr.net